

Historia Konstancina-Jeziorny

Gmina Konstancin-Jeziorna utworzona została w 1969 r. Po reformie administracyjnej wchodzi w skład powiatu piaseczyńskiego. Sąsiaduje od zachodu z gminą Piaseczno, od południa z gminą Góra Kalwaria, zaś od północy z Warszawą. Wschodnią granicę wyznacza rzeka Wisła. Obecny obszar gminy w dużej mierze wynika z uwarunkowań historycznych oraz geograficznych.

Pierwsze wzmianki o miejscowościach na terenie obecnej gminy Konstancin-Jeziorna pochodzą z połowy czternastego wieku, lecz odkrycia archeologiczne wskazują jednoznacznie, że ludzie zaczęli się tutaj trwale osiedlać, począwszy od dziesiątego wieku, tworząc osady, które przetrwały do dziś jako nadwiślańskie wsie. To właśnie Wisła wyznaczała pierwotną sieć osadniczą wraz z biegnącym równolegle wzdłuż niej szlakiem handlowym, prowadzącym przez Czersk aż do Kijowa. Z czasem jego rolę przejęła Wisła, wpływając na rozwój gospodarczy tutejszych ziem. Funkcjonowały tu rozliczne przewozy, z których najstarszy znajdował się w Gassach, wsi założonej w szesnastym wieku. Pod koniec siedemnastego wieku zbudowany został dwór w Oborach. W osiemnastym wieku w okolicy pojawili się pierwsi osadnicy olęderscy. Olędrami (inaczej olendrami) nazywano osadników (wyznania ewangelickiego), którzy osiedlali się na mocy zawartych z właścicielami ziem kontraktów. Zajmowali się oni gospodarowaniem wyznaczonych terenów, najczęściej nadrzecznych, wyspecjalizowanymi technikami melioracyjnymi. Pochodzili z terenów dzisiejszej Holandii (Fryzja) i Niemiec, a później z ziemi pomorskiej, kujawskiej i z Prus. W dziewiętnastym wieku odegrali oni niezwykle ważną rolę w rozwoju ziem nadwiślańskich.

Dwór w Oborach – 1964 r. (fot. L. Sempoliński)

Letni kurort

Wszystko zaczęło się w 1897 r., kiedy to hr. Witold Skórzewski, działając z polecenia swojej matki, Konstancji z Potulickich Skórzewskiej, zajął się spadkiem po jej siostrze – Marii Grzymała-Potulickiej, właścicielce dóbr oborskich. Postanowił dokonać parcelacji części tych ziem. Wydzielono 261 działek po mniej więcej 3200 m kwadratowych każda. Doprowadzono linię kolei wilanowskiej, urządzono park w stylu angielskim z kortami tenisowymi oraz hotelem z restauracją. Nowo powstała osada została nazwana od imienia matki założyciela – Konstancją. I to był początek dzisiejszego Konstancina. Na pamiątkę tego wydarzenia w lutym w Konstancinie-Jeziornie są obchodzone „Imieniny Konstancji”. Pięknymi terenami niedaleko Warszawy natychmiast zaczęli się interesować bogaci przemysłowcy, fabrykanci, artyści, ale też arystokraci, prawnicy i lekarze. Modne stały się wówczas wyjazdy w okresie wakacyjnym na tzw. letniska. Dlatego też działki znajdowały wielu nabywców. Konstancin się rozrastał. Kupujący projekty modnych willi, domów oraz pensjonatów zamawiali je u najlepszych architektów i wykonawców. W 1903 r. Hugo Seydel zbudował pierwszy zakład przyrodolecznicy w willi Hugonówka (obecnie siedziba Konstancińskiego Domu Kultury). W 1917 r. miejscowość ze względu na mikroklimat, unikatowy krajobraz oraz naturalne źródła solanki otrzymała prawa uzdrowiska i urzędową nazwę „Osada i Uzdrowisko Konstancin”.

Willa Hugonówka – początek dwudziestego wieku (fot. ze zbiorów T. Świątko)

Skolimów i Chylice

Tymczasem pod koniec dziewiętnastego wieku w leżącym nieopodal Skolimowie, kiedyś wsi rycerskiej, Wacław Preker, jego ówczesny właściciel, poszedł za przykładem hr. Potulickiego i również dokonał parcelacji dóbr z przeznaczeniem na działki letniskowe. W 1900 r. powstały pierwsze pensjonaty letniska Skolimów. W 1921 r. nastąpiło połączenie Skolimowa i Konstancina w jedną wspólną gminę, na razie jeszcze wiejską. Podobnie działo się na początku dwudziestego wieku w pobliskich Chylicach, w których również przeznaczono część ziem na sprzedaż dla spragnionych czystego powietrza i lasu warszawiaków.

Okres wojny

Wybuch drugiej wojny światowej zahamował rozkwit miejscowości letniskowo-uzdrowiskowej i terenów dzisiejszego Konstancina-Jeziorny. W wielu willach urządzano ośrodki szpitalne. W 1941 r. Niemcy umieścili w Konstancinie sztaby jednostek militarnych koncentrowanych na potrzeby planu Barbarossa. Podczas drugiej wojny światowej w willach i domach, które nie zostały zajęte przez Niemców, rozwijała się konspiracja, ukrywali się uciekinierzy z Warszawy. Po zakończeniu wojny na terenie letnisk, przede wszystkim Konstancina, wiele willi zostało odebranych prawowitym właścicielom i przeznaczono je pod kwaterunek.

Przyczyniło się to do dewastacji zabytkowych budynków.

Złóża solanki termalnej

W 1965 r. na terenie Konstancina, na głębokości 1600 m pod powierzchnią ziemi, zostały odkryte bogate złoża solanki termalnej. Zaczęły powstawać sanatoria uzdrowskie. W 1977 r. rozpoczęto budowę tężni. W 1978 r. ukończono pierwszą część budowy – konstrukcję z drewna sosnowego zbudowali górale, a zbiórkę tarniny społecznie przeprowadzili mieszkańcy Konstancina. W latach 1979–1980 dobudowana została druga część tężni i uruchomiony kolejny tzw. grzybek – inhalator. Miasto Konstancin-Jeziorna powstało w 1969 r. z połączenia: Chylic i Skolimowa – mających charakter letniskowy, Konstancina – miejscowości uzdrowsko-letniskowej oraz miasta Jeziorna z przemysłową dzielnicą Mirków, a także wielu okolicznych wsi.

Tężnia w budowie – 1977 r. (fot. ze zbiorów E. Biały)

Znane rody

Konstancinem splecione były historie znanych warszawskich rodów, takich jak: Machlejdowie, Zyndram-Kościałkowscy, Seydlowie, Shielowie, Stykowie, Emerykowie, Müllerowie, Fajansowie, Klimplowie. Nazwiska polskie mieszają się tu z cudzoziemskimi. To najlepiej pokazuje wielokulturową historię Konstancina, którą tworzyli przedstawiciele wielu narodów, różnych religii i przekonań. W Konstancinie,

od początku dwudziestego w., szczególną rolę odgrywały kobiety: wykształcone, artystycznie uzdolnione, wyemancypowane. To właśnie w uzdrowisku funkcję sołtysa objęła po raz pierwszy w Rzeczypospolitej kobieta, Zofia Müller, pochodząca ze znanej warszawskiej rodziny o niemieckich korzeniach. Pani sołtys, sprawna administratorka Konstancina, mieszkała w willi Zameczek (ul. Sobieskiego 19). Następcą Zofii Müller na stanowisku sołtysa został znany twórca powieści historycznych, Wacław Gąsiorowski. Inną ważną kobietą, bywającą w Konstancinie, w pensjonacie Gryf (ul. Sobieskiego 13), była Paulina Kuczalska-Reinschmit – emancypantka, działaczka społeczna, walcząca o równouprawnienie kobiet. Kuczalska-Reinschmit była także założycielką pierwszego polskiego, feministycznego pisma „Ster”. Z Konstancinem związana była również wybitna fotografka i dokumentalistka, Zofia Chomętowska, której zawdzięczamy m.in. zdjęcia walczącej i zniszczonej Warszawy.

Zofia Müller (fot. ze zbiorów T. Świątko)

Muzeum Konstancina

Zainteresowanych historią Konstancina-Jeziorny zapraszamy do [Wirtualnego Muzeum Konstancina](#) lub odwiedzenia wystawy multimedialnej w Hugonówce (ul. Mostowa 15).

Na zwiedzających czekają archiwalne zdjęcia, stare pocztówki, unikalne mapy i dokumenty, wycinki prasowe, a także pamiątkowe przedmioty oraz stare monety. Można również obejrzeć krótkie filmy o Konstancinie. Wystawa czynna jest od wtorku

do niedzieli w godz. 11.00–18.00. Wstęp wolny.

Adres źródłowy: <https://www.konstancinjeziorna.pl/index.php/page/historia-konstancina-jeziorny>